

TURINYS

1 skyrius. MANE ĮDARBINA HITLERIS	9
2 skyrius. TRYLIKA METŲ ASMENINĖJE ADOLFO HITLERIO TARNYBOJE	14
3 skyrius. BERGHOFĖ	27
4 skyrius. PROFESORIUS DAKTARAS THEODORAS MORELLIS	32
5 skyrius. MARTINAS BORMANNAS	41
6 skyrius. NERIMO POŽYMIAI	56
7 skyrius. FIURERIO BUNKERYJE BERLYNE	62
8 skyrius. ARTĖJA PABAIGA	81
9 skyrius. ADOLFO HITLERIO MIRTIS	97
10 skyrius. PO SUDEGINIMO	110
11 skyrius. MANO IŠTRŪKIMAS IŠ BERLYNO	118
Priedai.	
ISTORINIS IR SOCIALINIS ERICHO KEMPKOS LAIKOTARPIO KONTEKSTAS	131
1 priedas. BUNKERYJE. PASKUTINIS MŪŠIS	133
2 priedas. IŠTRŪKIMAS IŠ CITADELĖS	197
3 priedas. CHRISTA SCHROEDER: „JIS BUVO MANO VIRŠININKAS“	230

ir patraukė link Ferčo kaimo, netoli Potsdamo, kur, kaip manyta, tuo metu buvo Wenckas ir jo štabas.

Pirmasis vairuotojas toli nenuvažiavo. Drąsiai verždamasis pirmyn jis pasiekė Griunevaldą, vis dar dalinai priklausantį vokiečiams, kur jį sustabdė vokiečių grenadieriai. Nors parodė jiems tapatybės dokumentus ir mokėjimų knygele, jį suėmė už dezertyravimą. Kadangi dėvėjo civiliniais drabužiais, kėlė tik dar daugiau įtarimų. Bataliono vadavietėje jį iškvotė. Nors ant pranešimo buvo parašyta, kad jis yra Vermachto „fiurerio adjutantas“ ir padėti Bormanno bei Burgdorfo parašai, vairuotojas vis tiek buvo uždarytas, nes niekas nebuvo girdėjęs šių pavardžių. Iš vienos vadavietės jį vežė į kitą ir dar kitą, tačiau niekas niekur nebuvo nieko girdėję apie jokią Bormanną ar Burgdorfą. Todėl buvo suabejota pranešimo generolui Wenckui tikrumu. Kitą ankstų rytą šarvuočiu vikšraračiu automobiliu jį nugabeno į zoologijos sodo priešlėktuvinį bunkerį, iš kurio buvo paskambinta į Reicho kanceliariją ir visi nesusipratimai išsiaiškinti, todėl pasiuntiniui buvo leista grįžti į kanceliariją. Antrasis vairuotojas taip niekada ir negrižo, ir tikriausiai nesugebėjo pasiekti tikslo.

9 skyrius

ADOLFO HITLERIO MIRTIS

Buvo 1945 metų balandžio 30-oji, beveik vidurdienis. Rusų sviediniai be atvangos talžė Reicho kanceliariją ir vyriausybės rajoną. Kova siekiant atsilaikyti darėsi vis aršesnė. Griaudėjo sprogimai, aidėjo pokštelėjimai ir prasmego ištisi namai, o gatvės aplinkui Reicho kanceliariją virto griuvėsių lauku.

Fiureris atsisveikino su pavaldiniais, paspaudė kiekvienam jų ranką, padėkojo už darbą bei ištikimybę. Kartu pietauti buvo pakviestos sekretorės frau Junge, frau Christian ir dietologė-virėja *fräulein** Manziarly. Hitleris sėdėjo šalia žmonos. Kaip ir geresniais laikais, taip ir šįkart bandė leisti pokalbiui lietus laisvai, įtraukti į jį visus. Kai paskutinis patiekalas buvo suvalgytas ir visos trys damos pasišalino, Hitleris liepė savo adjutantui, SS šturmbanfiureriui Otto Günschei vėl jas pakviesti. Prie įėjimo į Hitlerio prieškambarį jiedu su Eva Braun vėl paliko tas tris moteris laukti. Frau Hitler apkabino

* *Fräulein* – „panelė“ (vok.)

visas ilgai tarnavusias sekretores ir išsiskirdama paspaudė kiekvienai jų ranką.

Hitleris taip pat atsišveikino su Bormannu ir savo SS adjutantu Otto Günsche, kuriam dar buvo įsakyta skubiai susisiekti su manimi ir surasti pakankamai degalų Hitlerio ir jo žmonos kūnams sudeginti:

– Nenoriu, kad po mirties mano kūną Rusijoje demonstruotų visiems matomoje vietoje kaip Lenina.

Tuo metu aš buvau viename iš mažiau apgadintų kambarių požeminiuose garažuose, ką tik įėjau į vidų iš lauko, kad prižiūrėčiau, kaip keičiasi sargyba. Tą akimirką suskambėjo mano telefonas. Pakėliau ragelį ir prisistačiau. Skambino Günschė:

– Erichai, man verkiant reikia ko nors. Gal turi kur nors butelį šnapso?

Klausimas mane labai nustebino, nes paskutinis dalykas, kurio mums tuo metu reikėjo, buvo alkoholis. Iš balso atrodė, kad reikalas skubus:

A. Hitleris su O. Günsche – vienu iš savo adjutantų.

– Na, turi, ar ne?

Kas vyko? Akivaizdu, kad nutiko kažkas svarbaus. Na, tuoj išsiaiškinsiu, nes jis pažadėjo ateiti tiesiai pas mane, tad suradau jam butelį konjako.

Laukiau ilgai. Kas vėl negerai? Günschė taip ir nepasirodė. Neturėjau žalio supratimo, iš kur jis skambino ar kur galėčiau jį rasti. Prabėgo daugiau nei pusė valandos, o tuomet vėl suskambo telefonas. Günschė. Net užkimeš iš susijaudinimo tarė:

– Turiu tučtuojau gauti du šimtus litrų benzino!

Iš pradžių pamaniau, kad tai tik nevykęs pokštas ir atsakiau, kad negali būti nė kalbos. Tada jis pradėjo rėkti:

– Benzino, Erichai, benzino!

– Gerai, o kam tau reikia tiek mažai – varganų dviejų šimtų litrų benzino?

– Telefonu negaliu pasakyti. Bet patikėk manimi, Erichai, privalau gauti. Kad ir kokiomis priemonėmis, benzinas tučtuojau turi būti prie išėjimo iš fiurerio bunkerio!

Pasakiau jo, kad tiek galime gauti nebent iš zoologijos sodo bunkerio, kur buvome užkasę kelis tūkstančius litrų. Žinant, kaip smarkiai bombarduojamas miestas, mano vyrams būtų tikra savižudybė ten eiti, o aš nesiirengiu duoti tokio įsakymo:

– Palauk bent iki 17 val., nes paprastai tokiu metu prieš apšaudymas kiek nuslopsta, – patariau jam.

Günschė nenusileido:

– Negaliu laukti dar valandos. Pažiūrėk, kiek gali nušurbti iš apgadintų automobilių degalų bakų, ir tučtuojau atsiųsk vyrus prie išėjimo iš fiurerio bunkerio. O tuomet nedelsdamas ateik ir pats! – pasakęs šiuos žodžius numetė ragelį.

Išskyrus kelis, dauguma bunkeriuose įrengtuose garažuose esančių automobilių buvo sutraiškyti ir palaidoti po mūro skiediniu dėl įgriuvusių betoninių lubų, tačiau nesudegę. Itin skubėdamas liečiau savo pavaduotojui nedelsiant pasiimti kelis vyrus, išsiurbti kuo daugiau benzino ir nunešti į nurodytą vietą. Paskui aš pats nuskubėjau greičiausiu įmanomu maršrutu per nuolaužas ir suniokotus automobilius pas Günschę, kad išsiaiškčiau, kas nutiko. Man bežengiant į fiurerio bunkerį Günschė kaip tik buvo beišeinąs iš Hitlerio svetainės ir mudu susitikome vestibulyje prie karo padėties aptarimo kabineto. Jo veido bruožai buvo aiškiai pasikeitę. Išbalęs kaip drobė ir tarsi pametęs galvą jis tiesiog spoksojo į mane.

– Dėl Dievo meilės, Otto, kas atsitiko? – šūktelėjau. – Matyt, iš proto išsikraustei, jeigu prašai manęs, kad į pavojų statyčiau pustuzinio savo vyrų gyvybes ir atneščiau tau benzino, kai prieš artillerija mus taip bombarduoja!

Atrodė, kad jis manęs negirdi, priėjo ir laukųjų durų ir užtrenkė jas. Tuomet atsisuko į mane ir pasakė:

– Vadas negyvas.

Šie žodžiai mane siaubingai sukrėtė:

– Kaip tai, Otto? Juk tik vakar su juo kalbėjaisi! Atrodė kuo sveikiausias ir ramiausias!

Günschė vis dar atrodė toks sugniuždytas, kad negalėjo prašnekėti. Tiesiog pakėlė dešinę ranką, kumščiu pavaidavo, kad joje laiko pistoletą, ir nukreipė sau į burną.

– O kur Eva?

Günschė delnu parodė į Hitlerio kambario duris:

– Kartu su juo.

Fiurerio bunkerio kambarys, kuriame nusižudė A. Hitleris ir E. Braun.

Buvo sunkoka, bet išklausinėjau jo apie pastarųjų valandų įvykius. Hitleris nusišovė pistoletu savo darbo kambaryje ir tškėsi galva į stalo paviršių. Eva Hitler sėdėjo įstrižai jam ir susmuko ant sofos turėklo Hitleriui už nugaros. Jos dešinė ranka nukaro per sofos kraštą, o šalia, ant grindų, gulėjo šautuvas.

– Bormannas, Lingė ir aš išgirdome šūvį ir pasileidome vidun į kambarį. Į pagalbą atvyko daktaras Ludwigas Stumpfeggeris. Buvo pakviesti Goebbelsas ir Axmannas, – Günschė užsikirtinėjo nerasdamas tinkamų žodžių.

– Kas su juo dabar? – norėjau sužinoti aš.

– Goebbelsas, Bormannas ir Lingė taip pat, daktaras Stumpfeggeris, kuris konstatavo abiejų jų mirtį. Axmannas išėjo.

Tą akimirksnį į prieškambarį įėjo vienas iš mano vyrų ir raportavo, kad prie išėjimo iš bunkerio pastatė tarp

šimto šešiasdešimt ir šimto aštuoniasdešimt litrų benzino. Nusiunčiau jį atgal. Kaip tik tuo metu atsidarė Hitlerio svetainės durys ir asmeninis Hitlerio patarnautojas Lingė desperatišku balsu ėmė šaukti:

– Benzinas... kur tas benzinas?

Atsakiau:

– Vietoje!

Lingė paskubomis grįžo į svetainę. Po kelių sekundžių vėl prasivėrė durys ir pro jas išniro Stumpfeggeris bei Lingė, nešantys Adolfo Hitlerio kūną, suvyniotą į tamsų karinį apklotą. Veidas buvo uždengtas iki tarpuakio. Po žilstančiais plaukais buvo matyti it vaškas išblyškusi negyva kakta. Kairioji ranka karojo išlindusi pro apkloto kraštą iki pat alkūnės. Už judviejų ėjo Bormannas, rankose nešantis negyvą Evą Hitler. Ji buvo apsirengusi lengva juoda suknele, o galva ir ilgos palaidos šviesių plaukų garbanos nusvirusios atgal. Šis vaizdas pribloškė mane bemaž labiau nei išvydus negyvą Hitlerį. Eva negalėjo pakęsti Bormanno. Jis jai baisiai apsunokino gyvenimą. Ji jau seniausiai matė, kokias intrigas, idant įgautų galios, jis rezga. Dabar ją, mirusią, link laužo nešė jos didžiausias priešas. Negalėjau to leisti, taigi tariau Günschei:

– Padėk nešti vadą, o aš paimsiu Evą!

Ir netaręs nė žodžio paėmiau Evos kūną iš Bormanno rankų. Vienas šonas buvo drėgnas. Nesąmoningai pamaniau, kad ji taip pat nusišovė (vėliau Günschė man paaiškino, kad kai Hitlerio kūnas sukniubo ant stalo, nuvirto vaza, o joje buvęs vanduo išsiliejo ant Evos).

Iki išėjimo iš bunkerio buvo dvidešimt laiptelių. Pervertinau savo jėgas ir svorį, kurį nešiau. Turėjau stabtelėti. Pusiaukelėje Günschė atskubėjo man padėti ir kartu

išnešėme Evos Hitler kūną į lauką. Buvo maždaug antra valanda po pietų.* Reicho kanceliariją apšaudė rusai. Sprogimai griaudėjo visai šalia. Į viršų šaudė daugybė žemės stulpų. Oras buvo pritvinkęs cemento dulkių.

Paskubomis daktaras Stumpfeggeris ir Lingė paguldė negyvą Hitlerį ant grindų per maždaug tris metrus nuo įėjimo į bunkerį, visai šalia didžiulės betono maišyklės, kuri buvo naudojama fiurerio bunkerio stogui sustvirtinti dar vienu metro storio betono sluoksniu. Hitlerio kūnas buvo paguldytas taip pat, kaip jį ir išnešėme iš svetainės, – tebesuvyniotas į pilką apklotą, kojos ištiesotos link bunkerio laiptų. Ilgos juodos kelnės užtemptos aukštyn, dešinė pėda kryptelėjusi į vidinę pusę. Dažnai matydavau jį taip pakreipusį koją, kai užsnūsdavo sėdėdamas šalia manęs per ilgas keliones automobiliu.

Mudu su Günsche paguldėme Evą Hitler šalia jos vyro. Atmosfera buvo beprotiškai įkaitusi, todėl negalėjome jos paguldyti visiškai šalia. Aplinkui sproginėjo rusų sviediniai – atrode, kad tą akimirksnį jų artileristai ėmė talžyti Reicho kanceliariją bei fiurerio bunkerį dvigubai smarkiau. Nuskubėjau atgal į bunkerio prieglobstį, gaudydamas kvapą akimirškai sustojau ir palaukiau, kol sprogs dar viena papliūpa. Tuomet sugriebiau kanistrą benzino, vėl nubėgau atgal ir padėjau jį šalia palaikų. Paskubomis

* Šioje pastraipoje autorius rašo „antra valanda“ arba „14 val.“. Tai turi būti klaida. Visuose kituose autoritetinguose šaltiniuose (Bormanno telekso pranešime Dönitzui, Krebso protokole rusams, Günschės ir Lingės ataskaitose) mirties laikas nurodomas tarp 15 val. 15 min. ir 15 val. 50 min. Remiantis anksčiau paminėtu Kempkos pareiškimu Günschei, jis tikriausiai turėjo omenyje 16 val.: „Palauk bent iki 17 val., nes paprastai tokiu metu prieš apšaudymas kiek nuslopsta.“ Günschė su juo nesutiko: „Negaliu laukti dar valandos.“ Vadinasi, Kempkos teigimu, pokalbis turėjo įvykti 16 val. (Leidyklos past.)

pasilenkiau ir paslinkau Hitlerio kairę ranką arčiau jo kūno. Jo netvarkingi plaukai plaikstėsi vėjyje. Nusukau benzino kanistro dangtelį. Aplinkui sproginėjo sviediniai, apdrabstydami mus žemėmis ir dulkėmis, virš galvų švilpė ir zvimbė metalinės skeveldros. Dar kartą nubėgome prie įėjimo į bunkerį, ieškodami priedangos – buvome tokie įsitempę, kad atrodė, jog bet kurią akimirką galime palūžti. Įtampai neslūgstant laukėme, kol apšaudymas aprims, kad galėtume lavonus aplieti benzinu. Paskui pasileidau bėgti ir pagriebiau kanistrą. Pildamas benzina ant dviejų kūnų drebėjau ir sau kartojau, jog negalėčiau to padaryti, bet toks buvo paskutinis Hitlerio įsakymas ir pareigos jausmas įveikė emocijas. Šalia manęs tokį pat įsakymą vykdė Günschė su Linge, benzinu apliedami Evos Hitler kūną. Jos suknelę kedeno vėjas, kol galop ji prisigėrė benzino. Žvelgdamas į Günschės ir Lingės veidus supratau, kad ir juos paskutinis vado įsakymas privertė kovoti su pačiais savimi.

Ant mūsų ir toliau lijo sviedinių sprogimų išraustomis žemėmis. Nekreipdamas dėmesio į mirtiną pavojų nešiau vieną degalų kanistrą po kito, kol kūnai buvo pakankamai persismelkę paskutinei šiurpiai kelionei. Naudojant betono maišyklę susidarė nedidelė duobė, į kurią ir buvome paguldę kūnus. Joje susikaupė benzinas, kuris netrukus susigėrė į lavonų drabužius. Suguzėjome atgal į bunkerį, reikėjo daugiau kanistrų. O tada artilerijos bombardavimas taip suintensyvėjo, kad nebegalėjome palikti liuko į bunkerį atidaryto. Tikriausiai įvyko nedidelis stebuklas, nes nė vienas iš sprogusių sviedinių nieko nesužalojo. Šalia mūsų prie įėjimo į bunkerį buvo Goebbelsas, Bormannas ir Stumpfeggeris. Nė vienas nedrįsime

Griovys prie fiurerio bunkerio, kuriame, kaip manoma, buvo sudeginti A. Hitlerio ir E. Braun palaikai.

žengti pirmyn. Ten juk virė tikras pragaras! Kaip uždegti benzina?

Nesutikau su siūlymu padegti kūnus metant rankinę granatą. Žvilgsnis užkliuvo už didelio skuduro prie ugniagesių žarnų ties išėjimu iš bunkerio.

– Paimkite tą audinį! – sušukau aš.

Günschė jį pagriebė ir perplėšė perpus. Užtruko vos sekundę atidaryti benzino kanistrą ir jame sumirkyti skudurėlį.

– Degtukų!

Daktaras Goebbelsas iš kišenės išsitraukė degtukų dėžutę ir padavė man. Uždegiau skudurėlį ir vos šiam užsiliepsnojus numečiau jį į benzinu persismelkusius lavonus. Žiūrėjome, kaip per kelias sekundes į viršų, švilpdama ir pokšėdama, šovė ryški liepsna ir juodų dūmų kamuoliai. Ši tamsių dūmų skraistė degančios Reicho sostinės fone atrodė šiurpiai. Goebbelsas, Bormannas, Stumpfeggeris, Günschė, Lingė ir aš nenuleidome

akių. Pamažu liepsnos ėmė kandžioti ir lavonus. Paskutinį kartą mūsų šešetukas iškėlė dešinę ranką, pasveikindami Hitlerį ir atiduodami pagarbą mirusiam fiureriui bei jo žmonai. Tuomet, labai nuliūdę dėl to, kas įvyko, grįžome į bunkerį.

Liepsnos ryte rijo degalus, bet kol ugnis neaprimo, negalėjome pilti daugiau benzino. Todėl turėjome vis užpilti benzino ant dar nesudegusių kūno dalių ir jas iš naujo padegti. Rusų apšaudymas neslopo, todėl iš karto visiškai sudeginti kūnų nepavyko. Lavonus deginome nuo maždaug 14 val. iki 19 val. 30 min.* Tą popietę mano vyrai pačiomis sudėtingiausiomis sąlygomis parūpino dar kelis šimtus litrų benzino.

Per tą laiką bunkeryje susirinko visi artimiausi Hitlerio bendražygiai. Daugelis jų nuėjo į viršų paskutinį kartą atsisveikinti su mirusiu lyderiu bei jo žmona ir atiduoti pagarbą iškeliant dešinę ranką. Kovoje užgrūdintiems veteranams, pavyzdžiui, SS brigadefiureriui Mohnkei (gynybinio žiedo, vadinto citadele, vadui), policijos generolui Johannui Rattenhuberiui ir kitiems skruostais riedėjo ašaros. Nors daugelis jų buvo pasirengę šiam įvykiui, vis tiek jis siaubingai sukrėtė kiekvieną. Ligi tolei visose situacijose tvyrojusiai ramybei su Adolfo Hitlerio mirtimi atėjo galas. Dabar žmonės pasidavė emocijoms, nukabino nosį.

Pirmasis save į rankas suėmė Goebbelsas:

– Bormannai, Burgdorfai, Krebsai, Mohnke, reikalauju, kad visi nedelsiant ateitumėte į pasitarimą!

Mudu su Günsche patraukėme į Hitlerio svetainę. Tuštos jausmas pribloškė. Tebebuvo matyti ženklų, kad

* Žiūrėti pastabą 103 p. (Leidyklos past.)

čia kažkas nusižudė. Ant raudono kilimo gulėjo Adolfo ir Evos Hitlerių pistoletai. Fiurerio kraujas telkšojo ant stalo ir grindų. Ant stalo taip pat gulėjo apversta vaza. Vienoje stalo pusėje stovėjo jaunos Hitlerio mamos, o virš rašomojo stalo kabėjo Frydricho Didžiojo* portretai.

Paskendęs susimąstymuose išėjau iš kambario, kad grįžčiau prie savo pareigų. Prie medicininės patalpos radau iš sielvarto ant stalo susmukusią frau Magdą Goebbels. Ji paprašė manęs prisėsti šalia. Mačiau, kad ištiktai šoko ji vis dar sunkiai kankinasi. Ji papasakojo man, kaip atsisveikino su fiureriu:

– Kritau ant kelių ir maldavau jo neatimti sau gyvybės. Jis mane mandagiai pakėlė ir tylomis paaiškino, kad neturi kito pasirinkimo. Tik taip Dönitzui būtų atrištos rankos išsaugoti kažką Vokietijai.

Mėgindamas nukreipti jos dėmesį pradėjau kalbėti apie galimybę Goebbelsų šeimai išvykti iš Berlyno. Vis dar savo žinioje turėjau tris šarvuotus automobilius, gavau juos pastarosiomis dienomis. Taip galėčiau išvežti ją ir jos šeimą iš pavojaus zonos. Ji sutiko su mano pasiūlymu ir man pasirodė, kad jai nuo krūtinės nusirito didelis akmuo. Tą akimirką pasirodė Goebbelsas ir jo žmona jam papasakojo mano pateiktą pabėgimo planą. Goebbelsas nė nesvarstęs jį atmetė:

– Generolas Krebsas, kaip mano įgaliotas delegatas, vyks pas generolą Žukovą derėtis dėl atsitraukimo. Jei gu derybos žlugtu, mano kelias aiškus. Liksiu Berlyne, nes neturiu jokio noro klajoti po pasaulį kaip amžinas bėglis.

* Frydrichas II (1712–1786) – Prūsijos karalius, valdęs nuo 1740 iki 1786 m. Pasiekė daug karinių pergalių, pertvarkė kariuomenę, rėmė menininkus ir švietėjiškas idėjas.